

ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА КОСТЯНТИНА ФЕДОРОВИЧА ГЕРМАНА

Великої невідшкодованої втрати зазнала філологічна наука, освітня й культурна громадськість Буковини – 8 квітня 2011 року на 83 році життя покинув цей світ відомий учений, високоавторитетний мовознавець, патріарх української діалектології, талановитий педагог і прекрасна людина, доктор філологічних наук, професор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Костянтин Федорович Герман.

Він народився 15 червня 1928 року на Гуцульщині, в карпатському селі Розтоки Путильського району Чернівецької області, в селянській родині. Його прадід Юрій воював у загонах народних месників під проводом Лук'яна Кобилиці, а дід був мужнім плотогоном-бокарашем, водив плоти аж до Галаца. Замолоду був плотогоном і його батько – Федір Юрійович. Від своїх предків отримав здібний юнак уперту вдачу і працьовитість, цілеспрямованість у досягненні мети. Буковинський край у той час знаходився під владою Румунії. Тому навчався Кость спочатку в початковій семирічній школі рідного села Розтоки чужою для нього румунською мовою, яку, правда, швидко опанував і вільно володів нею впродовж усього життя. Знання мов знадобилося йому в дослідженні буковинських говірок, у встановленні етимології багатьох запозичених слів. Війна перервала навчання, а тому з батьком працював по господарству і лісорубом.

У повоєнному 1947 році вступив до Вижницького училища прикладного мистецтва, яке закінчив з відзнакою в 1951 році, одержавши спеціальність художника-різьбяря по дереву (і досі в музеї цього закладу зберігається таріль – дипломна робота випускника Костянтина Германа). Проте хлопця манила професія вчителя, і він у 1951 – 1952 навчальному році починає свою трудову діяльність учителем української мови та літератури в неповно-середній школі села Багна Вижницького району Чернівецької області. Та філологічної освіти бракувало, і Костянтин Герман 1952 року стає студентом філологічного факультету Чернівецького університету, який закінчив 1957 року. Його студентське життя було цікаве, сповнене дослідницькими пошуками, на які запалювали професори Чернівецького університету О. Н. Савченко та І. Г. Чередниченко й інші викладачі. Однокурсниками Костянтина Германа були такі відомі згодом літератори, як поет Степан Будний та літературознавець Анатолій Добрянський, філософ Іван Лисий, учений-педагог Степан Далавурак. Будучи студентом, Костянтин Герман захопився вивченням скарбів живої народної мови, записував діалектні тексти та фольклор. Уже дипломованим спеціалістом він працював директором Старобросківської школи № 1 Сторожинецького району на Буковині, викладаючи українську мову та літературу, продовжував призбирати говірковий матеріал.

В 1962 році К. Ф. Германа запросили на роботу в університет. Він відразу вступив до заочної аспірантури при кафедрі української мови. На рідній кафедрі К. Ф. Герман пройшов через всі щаблі росту. Працював спочатку старшим лаборантом, викладачем, старшим викладачем, а згодом – доцентом і професором.

У 1968 році захистив кандидатську дисертацію „Складні речення в буковинських говірках” (його науковим керівником був професор Іван Григорович Чередниченко), одержав науковий ступінь кандидата філологічних наук і широке визнання своїх наукових праць в Україні та за її межами. У дисертації дослідник використав діалектні матеріали з 84 населених пунктів, з історичних пам'яток, уважно простудіював мову творів буковинських письменників. Ретельно дібраний, багато разів перевірений фактичний матеріал – неодмінна умова усіх його наукових розвідок.

У 1997 році К. Ф. Герман захистив в Інституті української мови НАН України докторську дисертацію „Українські говірки Північної Буковини в історичному та лінгвогеографічному аспекті: фонетика, фонологія”, одержавши науковий ступінь доктора філологічних наук і вчене звання професора.

Майже півстоліття трудився професор Герман на філологічному факультеті Чернівецького університету. Він – автор понад 200 наукових праць. Серед них монографія „Українські говірки Північної Буковини в історичному та лінгвогеографічному аспекті: фонетика, фонологія” (Чернівці, 1995), „Атлас українських говірок Північної Буковини: словозміна, службові слова” (Чернівці, 1998), навчальні посібники для студентів філологічних факультетів: „Структурно-семантичний аналіз складносурядних речень сучасної української літературної мови” (Чернівці, 1978), „Взаємодія

української літературної мови з територіальними діалектами” (Чернівці, 1983). „Історія української мови: Вступ до вивчення курсу. Підручник для студентів університетів” (Чернівці, 2001). Перу К. Германа належить ціла низка наукових статей, що здобули визнання наукової громадськості всієї України: „Межі давніх українських діалектів ареалів у Східних Карпатах та Придунав’ї” (1997), „Континуація праслов’янських голосних у діалектах української мови” (2000), „Стилі українського народного усного діалектного мовлення” (2001), „Українське діалектне мовлення в топонімії, гідронімії та омонімії Східних Карпат, Прикарпаття, Придністров’я та Нижнього Придунав’я” (2003), „Теоретичні та методологічні засади діалектного опису діалектів” (2004) та багато інших.

К. Ф. Герман організував та очолював, починаючи з 1963 року по 1994 рік понад 40 діалектологічних експедицій, під час яких збирав діалектні матеріали для „Атласу буковинських говірок”, для „Лексичного атласу української мови”. З цієї теми зробив багато наукових публікацій (зокрема 16 карт опубліковано в 7 томах ЗЛА, ще 10 карт вміщені в наступних томах. Дослідник побував у 156 наукових експедиціях, майже в усіх українських та румунських селах Буковини та суміжних земель, призбираючи діалектний матеріал за власним питальником. Готував до друку працю „Українські говірки Північної Буковини: збірник текстів розмовної мови”.

Більше 30 років К. Ф. Герман був членом Міжнародної робочої групи по укладанню „Загальнослов’янського лінгвістичного атласу” (впродовж 1969 – 2001 років). Він один із співавторів цієї міжнародної лінгвістичної праці, яку написали вчені всіх слов’янських країн. Його дослідження з діалектології мають великий резонанс у слов’янському світі. К. Ф. Герман своїми діалектологічними студіями доводив, що Буковина – древня слов’янська земля, а буковинські говірки – одні з найдавніших діалектів української мови, що зберегли виразні автохтонні українські риси.

Разом із членами кафедр сучасної української мови та кафедри історії і культури української мови Чернівецького університету К. Ф. Герман був одним із укладачів „Словника буковинських говірок” (Чернівці, 2005), співавтором колективної праці „Культура ділового мовлення” (Чернівці, 1997), „Культура фахового мовлення” (Чернівці, 2005; 2006), „Культура фахового мовлення” (Чернівці, 2011) та багатьох інших праць.

К. Ф. Герман був глибоким дослідником, ученим з енциклопедичними знаннями. Він викладав у Чернівецькому університеті сучасну українську мову, історію української мови, діалектологію, історію українського мовознавства, старослов’янську мову, методику викладання української мови, різні спецкурси.

Професор Костянтин Герман завжди був активним учасником міжнародних конференцій, нарад та симпозіумів, виступав з доповідями у Москві і Варшаві, Петербурзі і Мінську, Києві і Кишиневі, Львові, Одесі, Ужгороді, Житомирі, Чернівцях...

У 1981–1982 навчальному році за міждержавним договором між Україною і Францією викладав українську мову в Сорбоннському університеті в Парижі. За багаторічну плідну працю в розбудові національної освіти 1995 року К. Ф. Герман став лауреатом обласної премії імені Юрія Федьковича. До кінця своїх днів Костянтин Федорович трудився. Він викладав у Чернівецькому університеті та Буковинській фінансовій академії, де завідував кафедрою філологічних дисциплін, щедро ділився своїми знаннями з молодими науковцями, консультував аспірантів та здобувачів, навчав студентів, виступав офіційним опонентом докторських і кандидатських дисертацій, був членом редколегії „Наукового вісника Чернівецького університету”. Брав активну участь у роботі двох спеціалізованих рад – в Ужгородському та Чернівецькому університетах. К. Ф. Герман був життєлюбом, оптимістом і завжди сповненим нових творчих задумів. На його робочому столі – викінчена рукописна стаття про дослідження говірок на Буковині, яку готував до чергового випуску „Наукового вісника Чернівецького університету” і, на жаль, незавершена праця про мовний світ рідного села Розтоки. Випускниці Чернівецького університету, односельчанка Костянтина Федоровича Германа, лауреат Шевченківської премії, письменниця Марія Матіос у книзі „Вирвані сторінки з автобіографії” називає свого вчителя чесною і порядною людиною. Таким він залишиться у пам’яті всіх, хто знав його особисто, для кого був він справжнім учителем, другом, порадиником чи колегою. Він – син Буковини з Карпат, невтомний трудівник на ниві рідної науки.

Колектив філологічного факультету